

SOCIALNO PARTNERSTVO – POLOŽAJ DELA IN GLOBALIZACIJA

SOCIAL PARTNERSHIP - POSITION OF WORK AND GLOBALIZATION

Peter Požun

KLJUČNE BESEDE: globalizacija; socialno neugodje; delovni pogoji; socialni dialog; zdravstvena nega

KEY WORDS: globalization; social disadvantage; work conditions; social dialogue; nursing care

Izvleček – Globalizacija močno vpliva na položaj dela in zaposlenih ter družbe v celoti povsod po svetu. Prihaja do pomembnih sprememb na področju dela, do izgube moči tradicionalnih igralcev in do pojava novih ter vse več nerešenih socialnih vprašanj, naraščanja pojavov nasilja na delovnih mestih ter občutka socialnega neugodja. Klasična razredna delitev se spreminja na delitev na tiste, ki imajo, in tiste, ki nimajo. Tudi v Sloveniji so ti problemi prisotni. Kot eden najpomembnejših načinov reševanja le-teh je opredeljen socialni dialog. Tega priporoča Mednarodna organizacija dela, vgrajen je v pogodbo Evropske unije ter tudi v predlog nove evropske ustave. Tudi slovenska Ustava opredeljuje socialni dialog kot primeren način usklajevanja interesov. Globalizacijskim trendom in z njimi povezanimi prednostmi in slabostmi se ne moremo izogniti tudi izvajalci zdravstvene nege imamo pa ustrezno orodje v socialnem dialogu.

Abstract – Globalization had a big impact on the position of work and workers, as well as on the society as a whole all over the world. In the fields of work, we are witnessing big changes, from the loss of power of traditional players to the occurrence of new and unsolved social problems, the expansion of violence in the workplace and experiencing of social unease. Classical class division is changing to the division to those who have and those who have not. These problems are also present in Slovenia. One of the most important modes of solution is social dialogue, which is also recommended by International Work Organization, built-in into the European Union contract, as well as into the proposition of the new European constitution. The Slovenian constitution defines social dialogue as a relevant mode of problem coordination. Nobody can escape globalization trends, together with their positive and negative aspects, and health workers should use social dialogue.

Uvod

Jean-Michel Servais (2001) v svojem prispevku *Working Conditions and Globalisation* predstavlja spremenjene pogoje dela in delavstva zaradi spremenjenih ekonomskih pogojev, predvsem zaradi sprememb na trgu dela in uvajanja novih tehnologij. Če bodo države želele igrati svojo vlogo zaščitnika dela in delavstva, torej socialnih vrednot, bodo morale temu prilagoditi tudi socialno in delovno zakonodajo.

Ocenjujem, da je članek zaradi globalizacijskih trendov in neoliberalnih pogledov na gospodarstvo (v tem pomenu sem šteje tudi javni sektor) zanimiv tudi za strokovno javnost zdravstvene nege in drugih. Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo je tudi regulativa EU postala del pravnega reda Slovenije in je zato pri udeležanju socialnega partnerstva pomembno upoštevati tudi to. Tako sem v pričujočem članku skozi prizmo pogleda Servaisa predstavil stanje v EU in Sloveniji danes.

Delo in globalizacija

Jean-Michel Servais v članku predstavlja temeljno ugotovitev, da sodobne razprave o prihodnosti delavstva jasno poudarjajo, da se bodo morale socialne politike in delavska/delovna zakonodaja prilagoditi bolj odprtemu trgu delovne sile in konkurenčnosti ter sprejeti organizacijo dela, ki je bolj kompleksna, segmentirana in odvisna od novih tehnologij. Paul A. Samuelson, Nobelov nagrajenec za ekonomijo, v intervjuju za revijo *Der Spiegel* poudarja, da je »eden najpomembnejših, temeljnih naukov ta, da svobodna trgovina nujno izboljšuje življenjske razmere za vse in da pomenita specializacija in diverzifikacija prednost za vse, tako za revne države kot za bogate« (Delo, 2005). Razvoj socialne politike je ponovno odprl razpravo o optimalnem sožitju med razvojem na eni strani ter vrednotami in pravicami, ki predstavljajo ohranitev nacionalnih vrednot na drugi strani.

Raziskovanje razpok med socialnimi skupinami in med zaposlenimi na delovnem mestu kaže na zamejnja nerešenih socialnih vprašanj, ki jih je prineslo ob-

dobje po industrijski revoluciji. V sodobni postindustrialni postmoderni družbi je stalna prisotnost občutka socialnega neugodja. Le to izhaja iz številnih socialnih razpok, spremembe scene dela ter novih socialnih vprašanj. Socialne vezi se v družbi lomijo, za kar lahko razlog iščemo v naraščanju nezanesljivosti zaposlitve, prenizki zaposlenost ter nezaposlenosti.

Jean-Michel Servais ugotavlja, da tudi v državah, kjer stopnja nezaposlenosti ostaja nizka, opažajo naraščanje pojavov nasilja in agresivnega vedenja na delovnih mestih, kar poraja vsesplošno razširjeni občutek, da je delovno mesto slehernega posameznika ogroženo. Varnosti delovnega mesta ne zagotavlja več država s svojimi pravnimi mehanizmi, predvsem delovno zakonodajo, temveč le-ta postaja stvar kolektivnih pogajanj.

Naraščanje dohodkovne neenakosti povzroča novo socialno delitev na tiste, ki imajo, in tiste, ki nimajo; osiromašenje je prizadelo velike množice, vključno s tistimi, ki imajo delo. Martin in Schumann sta to poimenovala kot »enopetinsko družbo«: »petina vseh, ki bodo iskali zaposlitev, naj bi bilo dovolj za proizvodnjo vseh izdelkov in visoko vrednotenih storitev, ki si jih svetovna družba lahko privošči. [...] spodnjih 80 odstotkov se bo soočilo z velikanskimi problemi« (Martin, Schumann, 1997).

Globalizacija je prinesla tudi izgubo moči prej velikih in tradicionalnih igralcev na tem področju (država, delodajalci, delavci). Odpiranje meja za prost pretok ljudi, kapitala ter izdelkov in storitev zmanjšuje vlogo države na področju dela. Klasični vzvodi države za nadzor tega področja niso več učinkoviti, išče se nove načine in poti za reševanje zaposlenosti in socialnega varstva. Oblasti vse pogostejše na nevladne organizacije prenašajo tiste naloge, ki jih država ne more ali ne želi izvrševati. To ustvarja pogoje za nastanek novih številnih interesnih združenj, katerih cilj je najpogostejše zastopanje ozkih interesov določenih skupin, ki pa se prekrivajo z reprezentativno vlogo sindikatov. Še posebej je tu pomembno regionalno in mednarodno povezovanje, ki je posebej močno pri podjetjih, saj nastajajo vedno večje in kompleksnejše multinacionalke na eni strani ter s sodobnimi tehnologijami povezane nadnacionalne mreže nevladnih organizacij na drugi strani. Politika držav, usmerjena k ustvarjanju meddržavne solidarnosti, ki bi varovala »državo blaginje«, ni bila nikoli ustvarjena.

Novo socialno vprašanje ni več vprašanje razredne družbe v njenem klasičnem pomenu, kajti današnje družbe, tako industrijsko visoko razvite kot tudi tiste v razvoju, se soočajo s problemom siromašenja, ki zajema vse več ljudi, ne samo delavcev, temveč vseh zaposlenih in samozaposlenih, ter izginjanje srednjega razreda. Samuelson (2005) opozarja, da se bo »v globaliziranem svetu na področju delitve dohodkov zaostri ločevanje med zgornjo in spodnjo polovico. Globalizacija nam bo prinesla dodatno blagi-

njo, hkrati pa dodatno negotovost, napetosti in povečano raven neenakosti. V Ameriki bo pripeljala do prestrašenih zaposlenih« (Delo, 2005).

Slovenska družbena stvarnost – odprti trg, brezposelnost, revščina, nasilje

Tudi razprave v Sloveniji, še posebej po vstopu Slovenije v Evropsko unijo 1. maja 2004, potekajo v tem duhu. Spremljanje poročanja medijev daje sliko, da so v članku zaznani problemi prisotni tudi v Sloveniji. Z vstopom v Evropsko unijo se je tudi za slovensko gospodarstvo odprlo več stot milijonsko tržišče, obenem pa so se proizvajalci in ponudniki storitev znašli na prepihu neusmiljene konkurence. Še več, zaščita domačega tržišča pred konkurenco (protekcijonizem) iz tretjih držav ne velja več. Kvote, ki jih predpisuje Evropska komisija zaradi potreb velikega evropskega tržišča, ogrožajo domačo proizvodnjo. Zadnji aktualni primer je tekstilna industrija, ki se je zaradi odprtega trga Evropske unije za tekstilne izdelke iz Kitajske znašla pred robom prepada. Zaščita dela in delavstva ter socialne pravice, ki izhajajo iz temeljnih ustavnih načel, so bile v Sloveniji, tako kot v večini držav, ki jih povezuje skupna zgodovina Bismarckovega modela socialnega zavarovanja¹, visoke, vgrajene v ustavne norme ter zakonodajo tega področja. Po mnenju predvsem neoliberalnih ekonomistov to predstavlja konkurenčno oviro gospodarstvu v tržnem boju. To stališče je uveljavljeno tudi v veljavnem Zakonu o delovnih razmerjih, ki omogoča delodajalcem hitrejše odpuščanje delavcev zaradi poslovnih razlogov.

Stopnja brezposelnosti v Sloveniji je bila v novembru 2004 10,3 odstotna, zadeva pa predvsem mlajšo, najbolj aktivno populacijo – prve iskalce zaposlitve (20,7 odstotkov), ter starejše (20,9 odstotkov) nizko kvalificirane delavce (40,7 odstotkov) in ženske (12,1 odstotkov)².

Po zadnjih izračunih v Sloveniji živi pod pragom revščine 11,9 odstotkov ali skoraj 233 tisoč oseb. Rezultati analize revščine po skupinah prebivalstva kažejo, da imajo visoko stopnjo tveganja revščine predvsem brezposelne osebe (38,4 odstotkov), medtem ko

¹ Wohlfahrtsstaat – država blaginje – nemški kancler Otto von Bismarck je uvedel leta 1883 zdravstveno zavarovanje za delavce in 1884 nezgodno zavarovanje. 1889 je Reichstag (parlament) sprejel starostno in invalidsko zavarovanje. 1891 je bilo uvedeno državno rentno zavarovanje. 1889 so v Habsburški monarhiji, katere del so bila tudi sedanja ozemlja Slovenije po tem modelu uvedli določbe o delovnem času, inšpektorje za delo, socialno zavarovanje, ki je obsegalo poškodbe in bolezni za industrijske delavce.

Vir: <http://de.wikipedia.org/wiki/Sozialgesetzgebung>, www.sozialversicherung.at

² <http://www.ess.gov.si/slo>, 20. 1. 2005.

je med upokojenci 15,3 odstotkov revnih, enočlanska gospodinjstva (36,1 odstotkov), starejše osebe (65 let ali več), predvsem ženske (24,1 odstotkov) in najemniki stanovanj (19,9 odstotkov)³.

Nasilje in agresivno vedenje na delovnem mestu, o katerem govori tudi Jean-Michel Servais, je prisotno tudi v Sloveniji, o čemer govorijo aktivnosti tako nevladnih organizacij, sindikatov kot tudi vlade (vladni Urad za enake možnosti). Raziskava, ki jo je opravila Evropska ustanova za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev v letu 2003⁴, kaže deleže, ki so zelo podobni med državami EU in državami kandidatkami⁵ glede različnih oblik nasilja in diskriminacije, ki zadevajo najbolj ženske, mlade in delavce z negotovim statusom. Številke se mogoče zdijo nizke, vendar je treba upoštevati, da sedem odstotkov zaposlenih, ki so izjavili, da so bili v zadnjih 12 mesecih pri svojem delu žrtve nadlegovanja, predstavlja tri do štiri milijone ljudi v državah članicah EU, oziroma v Sloveniji 61.641 zaposlenih.

Socialni dialog

Pri socialnem dialogu gre za proces dogovarjanja, usklajevanja in sprejemanja stališč med različnimi interesnimi skupinami. Socialni partnerji so predstavniki interesnih skupin dela (delojemalci – sindikati) ter kapitala (delodajalci – združenja delodajalcev, zbornice).

Gre za proces usklajevanja nosilcev različnih interesov na področju dela in socialne varnosti ter za procese preprečevanja in razreševanja sporov na področju delovnih in socialnih razmerij. Socialni dialog predstavlja najsodobnejšo fazo v razvoju delovnega prava in prava socialne varnosti (Vodovnik, 2003). Cilj dogovarjanja v okviru socialnega dialoga je doseganje socialnega miru. Socialni dialog poteka kot organizirana izmenjava stališč med socialnimi partnerji, ki imajo za rezultat za vse strani obvezen dogovor o obravnavanih vprašanjih gospodarskega, socialnega in družbenega razvoja v državi.

Predmet socialnega dialoga so praviloma pravice, obveznosti in odgovornosti delodajalcev in delavcev, plače in plačna politika, zaposlovanje, vse vrste socialnih zavarovanj, socialna varnost, varnost zaposlenih in podobno.

Ravni urejanja socialno-ekonomskih vprašanj:

- raven države, kjer se rešujejo vsa najpomembnejša vprašanja – v ekonomsko socialnem svetu,

- raven dejavnosti oziroma panoge,
- raven posameznega gospodarskega subjekta.

Tudi v Sloveniji je vzpostavljen *socialni dialog*, ki se udejanja v Ekonomsko socialnem svetu (ESS), ki je najvišji organ socialnega partnerstva v državi. Z vstopom v Evropsko unijo pa smo svoje mesto dobili tudi v Ekonomsko socialnem odboru Evropske unije (ESO).

Zgodovina socialnega dialoga

Prvi zametki socialnega partnerstva izvirajo iz druge polovice 19. stoletja in so se najprej začele sklepati v Avstriji, Švici in Nemčiji.

Z razvojem industrijske družbe se je to področje širilo, še posebej po drugi svetovni vojni. Razvijalo se je v razvitih državah Zahodne Evrope, po demokratičnih spremembah v devetdesetih letih prejšnjega stoletja pa so se ideje socialnega dialoga preselile tudi v države Srednje in Vzhodne Evrope.

Konvencija Mednarodne organizacije dela (ILO)⁶ številka 111 je bila sklenjena v Ženevi 25. 6. 1958 in v svojem 3. členu pravi:

Vsaka članica, ki jo konvencija obvezuje, si bo s primernimi metodami glede na državne pogoje in prakso:

- prizadevala vzpostaviti sodelovanje z delodajalskimi in delavskimi organizacijami in drugimi telesi v smislu spodbujanja sprejetja in izpolnjevanja te politike...*⁷

⁶ Mednarodna organizacija dela, kratica ILO (iz ang. International Labour Organization), specializirana agencija OZN, ustanovljena leta 1919 na pariški konferenci. Je edina organizacija, nastala v okviru nekdanjega Društva narodov, ki še obstaja. Sedež ima v Ženevi. ILO ima 178 držav članic. Slovenija je bila med članice sprejeta leta 1992. Vir: <http://sl.wikipedia.org/>, 15. 1. 2005.

⁷ Uredba o ratifikaciji Konvencije št. 111 o diskriminaciji pri zaposlovanju in poklicih; prva objava: Uradni list FLRJ-MP, št. 3-44/1961, stran 83, datum objave: 25. 3. 1961, veljavnost od 2. 4. 1961; predpis, ki je bil podlaga za sprejem tega predpisa: Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, konvencij mednarodne pomorske organizacije, carinskih konvencij in nekaterih drugih. Ur. l. RS 86/92, stran 194. Predpis velja v RS od 14. 11. 1992 na podlagi Akta o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, objavljenega v RS-MP 15-86/1992 (RS 54/1992); Mednarodna organizacija dela je potrdila nasledstvo RS glede konvencij MOD, ki so bile objavljene v Aktu o notifikaciji nasledstva (Ur. l. RS 86/92) – obvestilo MZZ, objavljeno v Ur. l. RS 2/93 (RS 7/1993).

³ http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=311, 18. 1. 2005.

⁴ Vir: <http://www.eurofound.eu.int/publications/files/>, 18. 1. 2005.

⁵ Države, ki so v EU vstopile 1. 5. 2004.

in daje mednarodno veljavnost socialnemu dialogu ter zavezuje države članice, da ga implementirajo v svojem okolju. Ker je temeljno organizacijsko načelo, po katerem deluje ILO, tripartitnost – sodelovanje predstavnikov delavcev, delodajalcev in vlad v najpomembnejših organih organizacije, se tudi socialni dialog v večini držav članic odvija po podobnem modelu.

Evropska unija

S pristopom Slovenije k Evropski uniji 1. maja 2004 smo v celoti vključeni v delovanje vseh organov v EU v skladu s pogodbami in drugimi akti. Do vstopa v EU pa je deloval Skupni posvetovalni odbor EU – Slovenija, ki je bil ustanovljen na podlagi Evropskega sporazuma o pridružitvi Slovenije k EU s sklepom št. 6/2001 Pridružitvenega sveta EU – Slovenija⁸.

Ekonomsko socialni odbor Evropske unije

Ekonomsko socialni odbor Evropske unije (ESO) je nepolitični organ, ki daje predstavnikom evropskih socialno-poklicnih interesnih skupin formalno podlago za izražanje svojih pogledov na EU zadeve ter njihovo usklajevanje v odprtem dialogu.

Pravna podlaga za delovanje ESO je v Rimski pogodbi⁹ in je bil ustanovljen leta 1957 z namenom, da vključi ekonomske in socialne interesne skupine v ustanavljanje skupnega trga in zagotovi sistem za obveščanje Evropske komisije in Sveta ministrov EU o za socialne partnerje pomembnih EU zadevah.

Prečiščeno besedilo *Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti*, 97/C 340/03¹⁰ opredeljuje Ekonomsko socialni odbor v 7. členu ter v členih od 257 do 262. S pogodbo iz Nice¹¹ so bili nekateri členi na novo zapisani.

Tako 257 člen določa:

Ustanovi se Ekonomsko socialni odbor. Ima svetovni status. Odbor sestavljajo predstavniki raz-

ličnih ekonomskih in socialnih komponent organizirane civilne družbe, zlasti predstavniki proizvajalcev, kmetov, prevoznikov, delavcev, trgovcev, obrtnikov, samostojnih poklicev, potrošnikov in predstavniki splošnega interesa.

Število članov ESO ne sme preseči 350 in je po državah različno, Slovenija ima v njem sedem predstavnikov, ki so imenovani za dobo štirih let.

261. in 262. člen opredeljujeta notranjo strukturo odbora in način sodelovanja odbora s Svetom¹² in Komisijo¹³.

Določa, da je posvetovanje z ESO za določene zadeve za Evropsko komisijo in Svet EU obvezno, v drugih pa možno. Določena so področja politik, za katera je potrebno obvezno povprašati za mnenje ESO (npr.: skupna kmetijska politika, prost pretok delavcev, storitve, prevoz, davčne določbe, zaposlovanje, socialne določbe, regionalna in okoljska politika,...).

Socialni dialog v Sloveniji

S spremembo političnega sistema in redefinicijo gospodarske politike v začetku devetdesetih let, so se pričeli tudi v Sloveniji ustvarjati pogoji za razvoj socialnega dialoga zahodnega tipa.

¹² Svet Evrope (Council of Europe) je bil ustanovljen leta 1949 kot specifičen politični projekt, namenjen pomiritvi in ponovni vzpostavitvi odnosov med državami v povojni Evropi. Je najstarejša in najširša medvladna in medparlamentarna evropska politična institucija s sedežem v Strasbourgu, ki združuje 41 držav članic (Slovenija je postala članica leta 1991). Cilja Sveta Evrope sta sodelovanje in usklajevanje politike držav članic pri zagotavljanju in uresničevanju idej in načel, ki predstavljajo skupno evropsko dediščino. Svet Evrope se v imenu graditve skupnega »evropskega doma« zavzema predvsem za: zaščito in vzpostavljanje pluralistične demokracije in človekovih pravic, reševanje družbenih problemov v Evropi in krepitev zavesti o skupni evropski kulturni identiteti.

¹³ Evropska komisija (uradno Komisija Evropskih skupnosti) je izvršilni organ Evropske unije. Sestavlja jo 25 članov, vsaj eden iz vsake od držav članic EU. Komisija je politično neodvisna institucija, ki zastopa in podpira interese EU kot celote. Je gonilna sila v institucionalnem sistemu EU: predlaga zakonodajo, politike in programe ukrepanja ter je odgovorna za uresničevanje odločitev Parlamenta in Sveta. Ima tudi izvršilno funkcijo – skrbi za izvajanje zakonodaje in v okviru tega sprejema podzakonske akte Unije, njene pristojnosti pa segajo tudi na oblikovanje skupnih politik in nadziranje evropskega proračuna. Še ena pomembna naloga evropske komisije je zagotavljanje uresničevanja ustanovitvenih pogodb in kot »varuh pogodb« lahko pred evropskim sodiščem toži vse druge skupne ustanove, državo članico oziroma njeno pravno osebo (pred sodiščem prve stopnje).

⁸ Uradni list RS št. 92/01.

⁹ Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za jedrsko energijo (Euratom), podpisana (skupaj s Pogodbo o EGS) 25. marca 1957 v Rimu, je začela veljati 1. januarja 1958. Ti dve pogodbi se pogosto omenjata kot »Rimski pogodbi«, izraz »Rimska pogodba« pa se uporablja za Pogodbo o EGS; Vir: <http://europa.eu.int/>, 14. 1. 2005.

¹⁰ Temeljni akti Evropskih skupnosti.

¹¹ Pogodba iz Nice je bila podpisana 26. februarja 2001, v veljavo pa je stopila 1. februarja 2003. Pogodba iz Nice, prejšnja Pogodba o Evropski uniji in Pogodba o ES so bile združene v eno samo prečiščeno besedilo. Vir: <http://europa.eu.int/>, 14. 1. 2005.

Ustavni temelji

Ustava Republike Slovenije¹⁴ določa, da je Slovenija demokratična republika. S tem je uveljavljena tudi možnost (pravica) vpliva posameznikov ali skupin na sprejemanje odločitev – uvaja tudi kolektivno sporazumevanje. 75. člen Ustave zagotavlja zaposlenim pravico do soodločanja (»sodelovanje pri upravljanju«) v gospodarskih družbah ter organizacijah javnega sektorja na način in pod pogoji, ki jih določa zakon; v 76. členu pa Ustava zagotavlja svobodo ustanavljanja sindikatov, njihovo delovanje ter svobodo združevanja v sindikate.

Ustavna opredelitev vloge države na področju gospodarskih in socialnih razmerij, ureditev funkcij lastnine in razsežnosti podjetniških aktivnosti, ureditev sodelovanja zaposlenih pri odločanju, prostega sindikalnega združevanja in delovanja kaže, da Ustava kot primeren način usklajevanja interesov na obravnavanem področju opredeljuje socialni dialog (Vodovnik, 2003).

Sklenitev prve kolektivne pogodbe v letu 1990¹⁵ imamo za začetek bipartitnega socialnega dialoga na ravni države. Tudi tripartitno¹⁶ socialno partnerstvo se je začelo razvijati v letu 1990.

Ekonomsko-socialni svet

Kot praktično v večini držav centralne in vzhodne Evrope je bil tudi v Sloveniji izbran ILO model tripartitnega sodelovanja. Ekonomsko socialni svet (ESS) ni organ, vključen v formalno strukturo ustavnih institucij, saj deluje na podlagi sporazuma med socialnimi partnerji. Ustanovljen je na podlagi posebnega Dogovora o politiki plač za leto 1994¹⁷.

Njegovo delovanje je urejeno v *Pravilih delovanja Ekonomsko socialnega sveta*¹⁸

ESS je bil ustanovljen z namenom, da bi na njem obravnavali vprašanja, ki se nanašajo predvsem na so-

cialni sporazum in politiko plač, socialno politiko, problematiko zaposlovanja in delovnih razmerij, sistem kolektivnega dogovarjanja, cene in davke, ekonomski sistem in ekonomsko politiko in druga vprašanja, ki zadevajo posebna področja dogovarjanja socialnih partnerjev v državi. Poleg področij, ki zadevajo tripartitno sporazumevanje, lahko teče v okviru ESS tudi obravnavo zadev, ki niso predmet tripartitnega sporazumevanja, se pa nanašajo na področje urejanja ekonomske socialnih zadev.

V svojem delovanju ESS sodeluje pri pripravi zakonodaje, daje pobude za sprejem ali spremembe zakonodaje, razpravlja in daje mnenja na predloge uredb in odredb ter razpravlja in daje mnenje k proračunskemu memorandumu in proračunu. Svoje predloge, odločitve ali mnenja posreduje zakonodajalcu (Državnemu zboru), Državnemu svetu in javnosti.

Odločitve ESS so zavezujoče za vse tri socialne partnerje, njegove odločitve morajo biti sprejete soglasno.

Sestavlja ga pet predstavnikov vlade, pet predstavnikov delodajalcev in pet predstavnikov sindikatov, vsi imajo tudi svoje namestnike. Mandatno obdobje članov in namestnikov je tri leta. Vlado v ESS predstavljajo trije ministri, druga dva člana sta iz vrst strokovnjakov. Člani ESS iz vrst delojemalcev so praviloma predsedniki sindikalnih zvez, člani iz vrst delodajalcev pa predsedniki oziroma podpredsedniki zbornic (Gospodarske zbornice Slovenije in Obrtne zbornice Slovenije) in združenj (Združenja delodajalcev Slovenije).

Vsak od socialnih partnerjev ima enoletni predsedniški in namestniški mandat. Člani posameznega socialnega partnerja se lahko dogovorijo za delitev enoletnega mandata na posamezne krajše mandate. Te možnosti se poslužujejo sindikalne centrale, tako da ima vsaka trimesečni predsedniški mandat. Delodajalci se pri predsedovanju izmenjujejo. Predsednik in namestnik predsednika ESS sta v vsakem mandatu iz iste partnersko socialne skupine.

Sindikati javnega sektorja nimajo svojih predstavnikov v ESS, so pa pri njegovem delovanju prisotni, ko gre za obravnavo vprašanj z njihovega področja.

Strokovno službo ESS organizira vlada, ki zagotavlja tudi ustrezne pogoje za delo, finančna sredstva pa zagotavlja državni proračun.

Sklep

Servais razmišlja o možnih rešitvah omenjenih problemov in nakaže nekatere rešitve, ki so delno že uveljavljene, najdemo jih tudi v delovanju prej naštetih teles civilne družbe v Sloveniji.

Kot možna rešitev se nakazujejo standardi, povzeti po Mednarodni organizaciji dela (ILO), ki se ukvarjajo s temeljno pravico moških in žensk do dela, druga skupina standardov obsega želene standarde, tret-

¹⁴ Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Ur. l. RS 1/91, 19/91), Ustava Republike Slovenije, (Ur. l. RS 33/91, 42/97), Ustavni zakon za izvedbo Ustave Republike Slovenije (Ur. l. 33/91, 21/94).

¹⁵ Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo Ur. l. RS – stari, št. 31-1696/1990, stran 1652, datum objave: 24.8.1990, veljavnost: od 1. 9. 1990 do 30. 6. 1993.

¹⁶ V sklopu socialnega dialoga poteka dvostranska ali tristranska komunikacija med zaposlenimi, delodajalci in državo oziroma med predstavniki teh kategorij. Kadar govorimo o dialogu med delodajalci in delojemalci govorimo o bipartizmu, kadar pa je govora o dialogu med obema socialnima partnerjema ter državo, cilj pa je sklenitev socialnega sporazuma, pa govorimo o tripartizmu.

¹⁷ Dogovor o politiki plač v gospodarstvu za leto 1994 (separat socialnega sporazuma), Ur. l. RS 23/94, stran 1436.

¹⁸ Ur. l. RS št. 59-2073/94, stran 3326.

ja skupina pa opredeljuje bolj tehnične vidike delovne zakonodaje. Ti standardi skupaj iščejo načine, usmerjene v prihodnost, spodbujanja oblasti za primerne in sistematične ukrepe na teh področjih.

Ko je govora o ceni delavskih standardov, ki bi naj imeli pomembno vlogo pri konkurenčni prednosti podjetij, mnogi poudarjajo, da ustrezna zaposlenost in varstvo delavcev, ki spodbujata motivacijo in povečujeta produktivnost zaposlenih pozitivno vplivata na položaj podjetij v tržnem boju. Uveljavljanje standardov je lahko pravna opcija ali pa rezultat prostovoljne pobude zainteresiranih. Poiskati je potrebno takšno kombinacijo med vsiljeno ureditvijo in ureditvijo na podlagi sporazuma ali socialnega dialoga, ki kar najbolj zadovoljuje vpletene strani. Potrebna je odločitev, kako priti do dogovora, kdo nastopa v tem procesu, kaj bo ostalo v pristojnosti države in kaj bo le ta prenesla na nevladni sektor. Posodabljanje delovne zakonodaje se nanaša na vsa ta področja, na vlogo države pri tem ter na vsebino razprave. Razpravo o tem je potrebno razširiti z nacionalne ravni na nadnacionalno raven ter pri tem upoštevati vlogo novih igralcev na globalnem trgu. Vloga države je v prepoznavanju teh novih razmerij, biti inspirator razprav in celo mediator, torej ustvarjati okolje, ki je zmožno dialoga.

Rešitve, ki jih prinašajo raziskave, poudarjajo vseživljenjsko učenje, večjo fleksibilnost v organizaciji dela ter mobilnost delavcev. To ustvarja nove oblike socialne varnosti, ki so odgovor na manj stabilne zaposlitve.

Še vedno ostajata temeljna cilja katerekoli delovne politike nespremenjena: omogočiti ljudem, da se v svoji delovni karieri spoprimejo z vzponi in padci, ki jih povzroča trg ter ponujati možnost udeležbe pri uveljavljanju delovne in socialne politike v demokratičnem procesu odločanja vsem, ki jih to zadeva.

Literatura

1. Martin, H P., Schumann H. Pasti globalizacije, CO Libri, 1997.
2. Servais JM. Working conditions and globalisation v comparative labour law and industrial relations in industrialized market economies. VIIth revised ed. Kluwer Law international, ur.: Blanpin R; The Hague, 2001, str. 339–64.
3. Samuelson P.A. Trg je brez srca, prevod Alenka Zgonik, Delo, 26. 9. 2005; 5.
4. Vodovnik Z, 2003. Poglavlja in delovnega in socialnega prava. Fakulteta za upravo Univerze v Ljubljani.
5. Temeljni akti Evropskih skupnosti, Ljubljana, Ur. l. RS, 2002.

Pravni viri

1. Ustava Republike Slovenije, Ur. l. RS 33/91, 42/97.
2. Uredba o ratifikaciji Konvencije št. 111 o diskriminaciji pri zaposlovanju in poklicih; Ur. l. FLRJ-MP, št. 3/1961.
3. Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, konvencij mednarodne pomorske organizacije, carinskih konvencij in nekaterih drugih. Ur. l. RS 86/92.
4. Akt o notifikaciji nasledstva – obvestilo MZZ, Ur. l. RS 2/93, Ur. l. RS 7/93.
5. Evropski sporazum o pridružitvi Slovenije k EU; Ur. l. RS št. 92/01.
6. Dogovor o politiki plač v gospodarstvu za leto 1994 (separat socialnega sporazuma), Ur. l. RS 23/94, stran 1436.
7. Pravila delovanja Ekonomsko socialnega sveta, Ur. l. RS št. 59/94, stran 3326.
8. Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo, Ur. l. RS – stari, št. 96/1990, stran 1652.

Drugi viri

- Register predpisov RS <http://www.zakonodaja.gov.si> (21. 1. 2005)
- <http://www.esc.eu.int> (20. 1. 2005)
- www.esc.eu.int/pages/intro_sl.htm (20.1.2005)
- www.sigov.si/svez (21. 1. 2005)
- <http://www.pic.si/> (21. 1. 2005)
- <http://de.wikipedia.org/wiki/Sozialgesetzgebung> (19. 1. 2005)
- <http://www.sozialversicherung.at> (19. 1. 2005)
- <http://www.ess.gov.si/slo> (21. 1. 2005)
- <http://www.stat.si/> (20. 1. 2005)
- <http://www.eurofound.eu.int/> (20. 1. 2005)